

На Капыльшчыне

рыць багацце прадуктаў у нашай краіне.

У засені садоў, на высокім узвышшы размясціўся гарадскі пасёлак Капыль. Здалёк ён прыцягвае ўвагу сваёй прыгажосцю. Бачны стромкія ўзгоркі, аблогія лугі, старажытныя курганы, рэшткі замчышка.

Да рэвалюцыі ў невялікім мястэчку размясціўся памешчыцкі банк, два вадзяныя млыны, праваслаўная і рэфармісцкая царквы, касцёл, мячэць, пяць лўрэйскіх сінагог і толькі адно двухкласнае народнае вучылішча. У Капылі вёўся дробны гандаль. У гарбарных майстэрнях працавала па некалькі дзесяткаў чалавек.

У цэнтры Капыля ўзведзены ўнівермаг, адкрыты новыя магазіны, будзеца двухпавярховы цагляны будынак пад дзіцячы сад і яслі. Цяпер у гарадскім пасёлку працуюць дзве вярчэрні школы рабочай моладзі, ёсць райбальніца з вопытнымі кваліфікаванымі ўрачамі, аптэка, кінатэатр, паштовае аддзяленне, аўтобусны вакзал, ашчадная каса, раённая і дзіцячая бібліятэкі.

Працаўнікі 23 калгасаў і 4 саўгасаў Капыльшчыны ўносяць дастойны ўклад у выкананне ўсенароднай задачы — ства-

нараджаюцца слаўны пачын свінар-рак-тысячніц. Далёка разнеслася слава аб Героях Сацыялістычнай Працы свінарцы саўгаса Імя Дзяржынскага Ганне Гаўрылаўне Нікульскай, свінарцы калгаса «Радзіма» Надзежда Іванаўне Букатай. Больш 1 000 свіней адкарміў у гэтым годзе свінар саўгаса «Доктаравіч» Сямён Фёдаравіч Ражкевіч. На 2 000—2 800 кілаграмаў малака надалі даяркі Надзежда Перапецкая з калгаса «Семежава», Вольга Нікалаеня з калгаса Імя Ульянава і многія іншыя. Дэюмо малачна-таварным фермам сельгасарцелі Імя Ул. І. Леніна прысвоена высокае званне камуністычных.

На развіццё культуры, народнай асветы, ахову здароўя ў раёне дзяржава штогод выдаткуе велізарныя сродкі. На Капыльшчыне працуе цяпер 128 сярэдніх, васьмігадовых і пачатковых школ, 30 бальніц і фельчарска-акушэрскіх пунктаў, 43 бібліятэкі, 58 сельскіх, калгасных і саўгасных клубаў.

М. СЕЎРУК.

Флагі ў порце

Лістападаўскай раніцай у вусці Даўгавы паказалася акіянскае судна, якое міжволі прыцягнула да сябе ўвагу жыхароў Рыгі. Калі яно наблізілася да прычалаў порта, грузчыні з цікаўнасцю пачалі разглядаць флаг, што ўзняўся над кармой, і нават бывалым докерам, якія пабачылі на сваім вяку сотні караблёў, не так ужо лёгка было пазнаць дзяржаўную прыналежнасць гэтага цеплахода. Ён аказаўся ігерыйскім...

Порт прызначэння — Гавана. Капітан з яўным задавальненнем падкрэслівае імяна гэтага падрабязнасць: судна адпраўляецца на Кубу.

— Што вы маглі б сказаць аб рабоце рыжскіх партавікоў? — Толькі добрае. Мы разлічалі адыцці ў мора заўтра раніцай, а пагрукі закончаць яшчэ сёння. Справу тут ведаюць да-сканала!

Па суседству з гасцем з Нарвегіі стаіць шведскае судна «Нігела». Яно толькі што прыбыло з Гэтэборга па руду.

— Я ў Рызе першыно, гаворыць капітан Хілдзінг Госта. — Натуральна, мне хацелася паглядзець гэты старажытны горад, пазнаёміцца з яго выдатнымі мясцінамі. Вашы хлопцы з Клуба маракоў дапамаглі нам убачыць усё, што мы жадалі. Дарэчы, мала дзе сустраеш такі цудоўны клуб для замежных маракоў, як у Рызе.

Праходзім міма партовага халадзільніка, дзе завяршаецца разгрузка вялікага ісландскага цеплахода, які прыйшоў з марожанай рыбай. Крыху далей, стаяць яшчэ два ісландскія цеплаходы, якія абслугоўваюць рэгулярную знешнегандлёвую лінію Рэйк'явік — Рыга — Вентспілс. Польскі буйнатарнажны цеплаход «Норв'ід» здае на склады порта апошнія тоны груза, каб адразу ж узняць у трупы бурныя ўстаноўкі, нафтавае абсталяванне і машыны для Аргенціны.

Не зусім звычайны маршрут прайшоў дацкі цеплаход «Стэге», які заканчвае здачу груза на адным з далёкіх прычалаў экспартнага ўчастка.

— Скураная сыравіна, якую мы разгружаем у Рызе, — расказвае капітан А. Іахансен, — закуплена ў Злучаных Штатах Амерыкі. Яна ідзе з порта Х'юстан штата Тэхас.

Уздоўж усёй лініі прычалаў — розныя грузы на экспарт. Легкавыя аўтамабільны «Волга» і «Масквіч», якія чакваюць адпраўкі ў Аргенціну, Бразілію, Федэратыўную Рэспубліку Германію, Нарвегію, Данію. Трактары «Беларусь» пойдучы на Кубу, высокія штабелі першагатаўных піламатэрыялаў — у Ісландыю, кокс і вугаль — у Фінляндыю, цэлюлоза і бавоўна — у Францыю, папера, цэмент, сельскагаспадарчыя машыны — у краіны Заходняй Афрыкі. Прынцып раўнапраўя і ўзаемнай выгады, які няўхільна захоўвае Савецкі Саюз у сваёй знешняй гандлёвай палітыцы, карыстаецца папулярнасцю і заваўвае ўсё большае прызнанне ў розных краінах свету.

— Я веру, што паміж Усходам і Захадам могуць быць зчыленыя, добрасуседскія адносіны, — заявіў мне адзін з маракоў дацкага судна «Стала Даниельсен». — Знаходзім жа мы агульную мову з савецкімі партавікамі, прадстаўнікамі знешнегандлёвых арганізацый, паспяхова супрацоўнічаем з савецкімі людзьмі.

Флагі ўсіх нацый, якія ў гэтыя дні можна бачыць над прычаламі Рыжскага порта, больш пераканаўча, чым словы, сведчаць аб тым, што Савецкая краіна гасцінна і шчыра прымае пасланцоў добрай волі з усіх шырынь зямнога шара.

Якаў МОТЭЛЬ. (АДН).

ПІСЬМО БРАТУ

Многа аб зямлі складзена вершаў, спета песень і расказана былей. Але нямаца на ёй было праліта і слёз у той далёкі час, калі яна была паразана на вузкія палоскі. Аб добрых урадлівых землях, якімі карысталіся памешчыкі і паны, сяляне маглі толькі марыць.

справу так, каб было як мага больш карысці калгасу і дзяржаве.

Жыў у вёсцы Чаранкі Аляксей Максімавіч Лук'яніч. Цяжкае было жыццё беззямельнага сяляніна, і ён вырашыў паехаць у Аргенціну.

Шукаў ён там шчасця, а знайшоў цяжкую працу і бяспраўе. Аб усім гэтым Аляксей Максімавіч піша сваёй сястры Надзеждае Максімаўне Кузьміч, якая жыве ў вёсцы Чаранкі, пытаецца аб жыцці ў калгасе.

Ёсць аб чым расказаць Надзеждае Максімаўне сваёму брату.

«Мне калгас пабудаваў новы цагляны дом, —

піша яна, — і не толькі мне адной. Дзесяткі дамоў узведзены для калгаснікаў за кошт арцелі без звароту затрачаных сродкаў.

У вёсцы Бараны ў 1959 годзе згарэў дом Ігната Лазара. Доўга дэвалюся б яму будаваць сабе жыллё. Але прышоў на вырочку калгас — прыслаў будаўнікоў, і дом хутка быў пабудаваны. Ні адной капеці не затраціў на яго Ігнат Лазар.

Змянілі сваё аблічча вёскі калгаса — Бабічы, Мікуліна, Галубчыкі, Нарушава, Стуканы, Чаранкі і Леснікі. Уздоўж вуліц — слупы з электраправадамі.

Зайдзі ў дом любога калгасніка — ёсць чаму парадавацца. Ці варта гаварыць аб швейных машынах, гадзінніках, веласіпехах — у кожнай сям'і знойдзеш гэтыя рэчы. Калгаснікі карыстаюцца электрапрапамі, электрапліткамі, радыёламі. Матацыклы ў калгаснікаў — гэта таксама ўжо не навіна.

У калгасе ёсць свой двухпавярховы палац культуры. Можна тут паглядзець кіно, пачытаць кнігі, часопісы.

Радасна працаваць, калі праца прыносіць багаты плён».

Е. БАРОУКА. Глыбоцкі раён.

Юравіцкія кнігалюбы

Вёска Юравічы прымаціла-ся пад самай гарой, каля прыгажуні Прыпяці.

Вечарам вёска азараецца яркімі электрычнымі агнямі. Ярчай за ўсё палымнеюць яны ў цэнтры вёскі, там, дзе знаходзіцца сельскі дом культуры. На ганку тоўпяцца людзі. Адны купляюць білеты ў кіно, другія праходзяць у чытальню і бібліятэку.

Бібліятэка па праву лічыцца крыніцай ведаў, сейбітам разумнага, добрага. Тут тысячы тамоў кніг. На беларускай мове — каля дзвюх з паловай тысяч. Паштальён штодзень прыносіць сюды 11 газет, штомесяц — 20 часопісаў. Часта прыходзяць пасылкі з новымі кнігамі з бібліятэчнага калектара. У бібліятэцы праводзяцца канферэнцыі чытачоў па асобных творах і сустрэчы з пісьменнікамі. У Юравічах пабывалі Пятрусь Броўка, Пятро Прыходзька, Алесь Кучар, Іван Мележ. Тут адбыліся цікавыя вечары, прысвечаныя 80-год-

дзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Што ж чытаюць юравіцкія хлебаробы? Якія кнігі карыстаюцца найбольшай папулярнасцю?

— Інтэрэсы нашых чытачоў самыя разнастайныя, — расказвае бібліятэкар Ніна Данилаўна Целяшова. — Як мастацкая, так і сельскагаспадарчая літаратура не залежваецца на паліцах. Чытачы любяць творы Янкі Купалы і Якуба Коласа, Максіма Багдановіча і Эдуарда Самуйленка, Міхася Лынькова і Кузьмы Чорнага, Івана Шамякіна і Янкі Брыля, Максіма Танка і Аркадзя Куляшова...

Хто ж часцей за ўсё і наведвае бібліятэку? Вось Іван Васільевіч Паташка. Яму 76 год. Іван Васільевіч прачытаў амаль усе кнігі беларускіх пісьменнікаў, цікавіцца гістарычнымі раманами, сочыць за навінкамі. На руках у яго цяпер вершы і паэмы Максіма Танка і раман Шліпа Пестрака «Сустрэнемся на барыкадах».

Свінарцы Вользе Фёдаравіне

Флягінай 40 год. Удава, выхоўвае чатырох дзяцей. Здавалася б, дзе ўжо ёй знайсці час для чытання? Аднак яна проста не ўяўляе сабе жыцця без кніг. «Мінскі напрамак» і «Людзі на балоце» Мележа, «Браты Ярышчы» Кочава, «За годам год» Карпава, «Дом на плошчы» Казакевіча, «Кансуэла» Жорж Санд — вось не поўны пералік кніг, прачытаных ёю сёлета. Цікавіцца Вольга Фёдаравіна і спецыяльнай літаратурай.

Бывае так, што чытач просіць кнігу, а яе няма ў бібліятэцы. Тады бібліятэкар Ніна Данилаўна пасылае запыт у міжбібліятэчны абанемент у Гомель ці Мінск. Адтуль тэрмінова высылаюць патрэбную літаратуру. Нядаўна, напрыклад, атрымаў з Гомеля кнігі па пчаларству для чытача Вячаслава Антонавіча Брыжэўскага.

... Да позняга вечара свецяцца вокны сельскай бібліятэкі. Да поздняга вечара сядзяць тут юравіцкія кнігалюбы.

В. ЗІНЬКОВІЧ.

СУМ КАНАДАСКАГА ГОСЦЯ

Шырока раскінуліся палі калгаса «17 верасня» Нясвіжскага раёна. Іх 6.200 гектараў. 23 гады таму назад людзі гнулі тут спіны на памешчыкаў Абуховіча і Гарцінга. Цяпер тыя, хто быў нікім, сталі гаспадарамі сваёй зямлі. Былыя батракі і сяляне, аб'яднаўшыся ў вялікую арцельную сям'ю, будуць новае жыццё. І будуюць так, што добрая слава аб гэтым калгасе ляціць на вялікіх крылах. Сюды прыязджае шмат розных дэлегацый — з Польшчы, Канады, Чэхаславакіі, Латынскай Амерыкі і іншых краін. Яны хочуць убачыць сваімі вачыма, памацаць сваімі рукамі, пагутарыць з калгаснікамі аб іх жыцці-быцці. Старшыня арцелі Уладзімір Аляксеевіч Галушка расказаў нам, што сёлета яму асабліва запомніўся адзін канадскі дэлегат. Гэта былі селянін з Заходняй Беларусі, які яшчэ ў 1935 годзе паехаў за акіяў у пошуках кавалка хлеба. Ён уважліва знаёміўся з арцельнымі справамі, пабываў у дамах калгаснікаў, а потым праз слёзы сказаў: «Тут мая Радзіма, тут маё шчасце, ды, відаць, лёс такі. Паміраць даведзецца за акіянам».

Так, было аб чым сумаваць канадскаму госцю. За гады Савецкай улады пераўтварылася жыццё ў вёсках Вялікая Ліпа, Еськавічы, Высокая Ліпа, Баяры, Квачы. Іх цяпер не пазнаць. Новыя дамы і цэлыя вуліцы замест былых хутароў і хацінак, дзе ў стары час гуліліся батракі. Электрычнасць, радыё, газеты, кіно, клубы, школы,

машыны — усе гэтыя і іншыя даброты трывала ўвайшлі ў быт людзей. Адышлі ў нябыт цемра, непісьменнасць, забітасць. Калісьці бяспраўны мужык разгагнуў сваю спіну, стаў свабодным чалавекам, 44 калгаснікі выбраны дэпутатамі сельскага, два — раённага і адзін — абласнога Саветаў. Старшыня арцелі засядае ў парламенце рэспублікі.

Няўхільна расце арцельная гаспадарка, павышаецца дабрабыт людзей. Цяжкі быў сёлета год. І ўсё ж калгас атрымаў 900 тысяч рублёў даходу. У будучым годзе поўнасцю заканчваецца ссяленне хутароў, будзе асушана дрэннае 500 гектараў зямлі, пачнецца будаўніцтва 11-гадовай школы, камбінат бытавога абслугоўвання, стадыёна. У бліжэйшы год-два ў вёсках знікнуць старыя дамы. Урадвая збожжавы да 1965 года будзе дэведзен да 19 цэнтнераў з гектара. На многа ўзрастуць зборы і іншыя культуры.

— Добрыя мары, вялікія планы, — заканчвае свой расказ старшыня. — Але мы верым, што яны збудуцца. Бо ў нас вунь якія людзі...

Так, было аб чым сумаваць канадскаму госцю.

Я. МІСКО, В. ЧЫМІРКА.

Калгасны палац культуры

У вёсцы Рэмель Столінскага раёна на самым відным месцы вырас прыгожы двухпавярховы будынак. Гэта калгасны палац культуры. У ім глядзельная зала на 350 месц, пакой для заняткаў гурткаў мастацкай самадзейнасці, аграэхічнага, зааахнічнага і іншых гурткоў, чытальная зала і бібліятэка.

Вялікае свята савецкага народа — 45-ю гадавіну Кастрычніка працаўнікі калгаса ўрачыста адзначылі ў сваім новым палацы культуры.

ВОЛЬНА ДЫХАЕЦЦА НА РОДНАЙ ЗЯМЛІ

Калі Аляксандр Дуко набліжаўся да роднай зямлі, яму здавалася, што аднекуль здалёку, як бы з туману, наплывае на яго дзяцінства, лашчыцца да ног, завае туды, дзе праходзілі яго маладыя гады.

Нарадзіўся ён у глухой вёсцы Малья Жухавічы на Гродзеншчыне ў сям'і беззямельнага селяніна. Прыходзілася гнуць спіну ад цямна да цямна на палях абшарнікаў. Ішоў 1938 год. Сям'я Дуко зусім збыднела, як ні працавалі Аляксандр і яго жонка Надзежда. Тады і наважыліся яны паехаць за акіян, пашукаць лепшай долі.

Малады, поўны сіл і энергіі, Аляксандр быў упэўнены, што яшчэ сустрэне сваё шчасце. З самымі радаснымі надзеямі прыехаў Аляксандр Дуко ў Аргенціну. Буэнас-Айрэс здзівіў яго сваёй прыгажосцю. Ён, вясковы выхара, бачыў усё гэта ўпершыню. Але што хаваўся за гэтай прыгажосцю, Дуко пазнаў потым, калі паўгалодны бадзёўся ў пошуках працы. І з таго часу перастаў ён верыць дэкарацыям капіталістычнага свету. Нарэшце, Аляксандру пашанцавала. Ён уладкаваўся на мясакамбінат у горадзе Берысо. Праўда, прыходзілася працаваць па 16 гадзін. Але ён быў згодзен на ўсё, толькі б мець кавалак хлеба.

Прыкрыя ўспаміны засталіся ў Аляксандра Дуко аб тых цяжкіх гадах на чужыне.

— Дзе я толькі не працаваў, каб пракорміць сям'ю, — гаворыць ён, — і ўсюды баяўся, што працую апошні дзень. Там жа такія парадкі — не дагадзіў гаспадару — і бывай. Савецкія людзі не ведаюць, што такое беспрацоўе. Вы бачыце нашу кватэру? У Аргенціне мне такую не дала б ні адна кампанія. Плачу я за яе каля трох працэнтаў заробатку.

— Правільна, усё правільна, — пацвярджае словы мужа Надзежда Фёдаруна, — у Аргенціне ўсе глядзелі на нас, як на чужакоў. На Радзіму нас цягнула. Але грошай не было, а потым вайна, так і засталіся. І толькі ў 1955 годзе дабіліся дазволу выехаць у Савецкі Саюз.

— Вы не можаце сабе ўявіць, —

працягвае Дуко, — што я адчуваў, калі атрымаў савецкі пашпарт. Я — грамадзянін вялікага Савецкага Саюза!

За гэты час, што мы жывём у Мінску, тут адбыліся вялікія змены. Узяць старую Камароўку. Калі мы прыехалі, на гэтым месцы сталі яшчэ драўляныя хаткі, а зараз Камароўку не пазнаць. Прыгожыя жыллыя дамы, вялікія паліграфічны камбінат і другія шматпавярховыя будынкі.

Што і казаць, добра жыць у Савецкай краіне. Тут чалавека паважаюць. Вось наша сям'я. Я, сын Антон і жонка працую на радыёзаводзе. Далі нам кватэру. Антон вучыўся ў вярчальнай школе, на заводзе гэта ўлічвалі, адпускі на заняці, а калі ён паступаў у політэхнічны інстытут, то далі месячны водпуск.

— І паступіў Антон у інстытут? — Паступіў, зараз займаецца на першым курсе.

— Другі сын Дуко Мікалай працуе на камвольным камбінате памочнікам майстра. Камбінат выдзеліў яму добрую кватэру. Як і Антон, ён па вечарах займаецца ў політэхнічным інстытуце.

А як адчуваюць сябе дзеці Дуко на Радзіме бацькоў? Яны ж нарадзіліся ў Аргенціне. Паслухаем іх.

АНТОН: Так, я нарадзіўся там. Але тут я адчуваю сябе вельмі добра. Цяпер гэта і мая Радзіма. Я палюбіў яе ўсім сэрцам, усёй душой, палюбіў сваіх таварышаў, якія многа зрабілі для мяне. Я ганаруся тым, што жыву ў такой цудоўнай краіне, дзе робіцца ўсё на карысць чалавеку, у імя чалавека.

МІКАЛАЙ: Так, я цалкам згодзен з братам. Жыць у Савецкай краіне — гэта шчасце. Толькі тут адчуваеш сябе раўнапраўным грамадзянінам.

— А гэта, сынку, самае галоўнае, гаворыць Аляксандр Дуко, — адчуваць сябе раўнапраўным. Хто, хто, а я адчуў на сабе, што такое чужынец, эмігрант. З работы звальняюць першым, прымаюць на работу апошнім. А каму паскардзіцца?

Так што нам выпала вялікае шчасце — жыць у краіне Саветаў.

С. ЗАЛІВАКА.

Восем год у нацыяналістычным балоте

Браніслаў Курага-Скрага вярнуўся на Радзіму, у Беларусь, у 1956 годзе. Больш дваццаці год ён прабыў на чужыне: у Іспаніі, Італіі, Францыі...

Калі Б. Курага-Скрага прыехаў у Англію, там ужо дзейнічалі розныя палітычныя авантурысты і адкрытыя ворагі нашай Радзімы — нацыяналісты, чый шлях за мяжу ляжаў праз тысячы чалавечыя ахвяры. Яны пачалі ствараць розныя брудныя варожыя арганізацыі і ўцягваць у іх сумленных людзей з ліку беларусаў.

У адну з такіх арганізацый пад назвай «Згуртаванне беларусаў Вялікай Брытаніі» трапіў і Б. Курага-Скрага.

Першаўшы са «Згуртаваннем», Курага-Скрага вярнуўся на Радзіму.

«Нацыяналістычнае балота» — так ахарактарызаваў Курага-Скрага тое бруднае асяроддзе, у якім прабыў ён восем год.

Сёння мы пачынаем друкаваць успаміны Курага-Скрага аб гэтым нацыяналістычным балоте.

На здымку: Б. Курага-Скрага.

1. Коротка аб сабе

Добра памятаю я тых гады, калі ўступіў на шлях самастойнага жыцця. Закончылася грамадзянская вайна. Разруха. Голад. Беззямелле. Тысячы жабракоў на дарогах, сотні абяздоленых дзяцей...

Трынаццацігадовым хлопчыкам пакінуў я бацькоўскі дом, родныя Докшыцы, што на Віцебшчыне, і пайшоў на заробкі. Мне было ўсё роўна, куды ісці, што рабіць. Ды і што мог ведаць я, паўгалодны падлетак, які нічога не бачыў дагэтуль, апроч беднага роднага гарадка?

Дарога павяла мяне ў Навагрудак. Казалі, там многа багатых. Можна, пашанцуе?.. Так і вышла. Уладкаваўся ў адну багатую сям'ю. Маёй чатырохкласнай гімназічнай адукацыі хапіла на тое, каб вучыць дзяцей латын, матэматыцы. З часам стаў нядрэнна зарабляць, назапасіў крыху грошай і паступіў у пяты клас Навагрудакской гімназіі.

2. Як мяне ўцягнулі ў нацыяналістычнае балота

Можна перадаць словамі многае: трывогі і нягоды, жахі беспрацоўя і страшэнныя галодныя дні, бязлітасную эксплуатацыю і варты жалю малонкі капіталістычнага свету, але ніякімі словамі немагчыма перадаць сум на Радзіме. Гэта ні з чым непараўнальнае пачуццё.

Я быў адзінокі. Ні сяброў, ні добрых знаёмых у мяне не было. І з кожным днём усё больш і больш цягнула мяне да родных людзей.

...Стаяла восень 1948 года. У адзін з суботніх вечараў я зайшоў ва Украінскі клуб, які знаходзіўся на вуліцы Ліндэн-Гардэнс. Там быў танцавальны вечар. Я ўбачыў многа вясёлай моладзі... Мяне, навічка, гасціна сустрэлі, прапанавалі прыняць удзел у вечары, далі некалькі газет на украінскай мове. Я нясмела папрасіў:

— А ці няма ў вас беларускіх газет? Хацелася б пачытаць на сваёй роднай мове. Украінскую я слаба ведаю.

— Калі ласка, — адказалі мне мае новыя знаёмыя. — У нашым клубе змяшчаецца канцэлярныя беларускай арганізацыі, там атрымаецца ўсё, што хочаце.

І мяне правялі ў гэтую арганізацыю. Я трапіў у даволі вялікі, сціплы абстаўлены пакой. Некалькі пісьмовых сталаў, шафа, крэслы, столік з пішучай машынкай — вось і ўся мэбляроўка. Там я застаў трох маладых мужчын. Пазнаёмліся: Часлаў Кукель (таварышы называлі яго Чэськам), Аркадзій Варава і Жданковіч (імя яго не памятаю). Наперабой яны сталі задаваць мне мноства пытанняў: хто я, адкуль, як жыву, дзе працую і г. д. Я ахвотна адказваў. Прызнаюся, мне было прыемна размаўляць з імі. Нарэшце знайшці родных людзей, пасля столь-

Потым закончыў ваенную артылерыйскую школу запаса. Працаваў у Гарадзішчы пад Баранавічамі, у Нясвіжы. Марыў закончыць юрыдычны факультэт дзеля таго, каб абараняць беларускі народ, мясцовае насельніцтва ад панскіх парадкаў. Але мяне, беларуса, да вучобы не дапусцілі.

Пад прыгнётам польскіх паноў і магнатаў жыць з кожным днём рабілася ўсё цяжэй і цяжэй. І не адчуваючы таго, як нядоўга засталася стагнаць беларускаму народу ў панскай няволі, як хутка засвеціць над Заходняй Беларуссю сонца вызвалення, я дастаў турыцкі пашпарт і пакінуў родную зямлю.

Увосень 1936 года мяне сустрэў Парыж. Францыя і беспрацоўе ў той час былі непадзельнымі паніжцямі. На работу ўладкавацца было амаль немагчыма. І тады я падаўся ў Іспанію.

Тры гады жыцця ў Іспаніі. Потым зноў Францыя. Работа на сельскагаспадарчых плантацыях і фермах, на будаўніцтве дарог і сталовых вежаў, у афіцэрскіх сталовых і кравацкіх майстэрнях, у тэкстыльнай прамысловасці і ў многіх іншых месцах.

Так праходзілі гады. Жыццё многаму навучыла мяне, на многае раскрыла вочы. Свой адбітак наклаў на мяне капіталістычны свет, капіталістычнае асяроддзе.

Вясной 1944 года я разам з іншымі бежанцамі трапіў у сталіцу Англіі — Лондан, дзе ўдалося атрымаць права на жыццё і працу. За час бядзяння па чужыне я нядрэнна авалодаў замежнымі мовамі, вывучыў іспанскую, французскую, англійскую. Гэта дапамагло мне ўладкавацца на работу ў якасці перакладчыка. Стаў добра зарабляць.

І такім чынам даволі трывала ўсталяваўся ў Лондане.

з Варавам. Не хацелася нікога бачыць, ні з кім гаварыць.

Аднак новыя сябры аказаліся празмерна клапатлівымі. І хоць я не сустрэўся з імі, яны рэгулярна сталі прысылаць мне газеты «На шляху» і «Бацькаўшчына».

Праз некаторы час атрымаў пісьмо, падпісанае Аляксандрам Лашуком. У ім было запрашэнне да аднаго з членаў беларускай арганізацыі — Чэслава Сіповіча.

Я накіраваўся па ўказанаму адрасу: Холадэн авеню, 12. Трохпавярховы асабняк-манастыр Сіповіча быў акружаны вялікім садамі. Увайшоўшы праз парадныя дзверы, я трапіў у капіцы. Прыняў мяне сам Чэслаў Сіповіч — каталіцкі свяшчэннік, сяродняга росту мужчына, гадоў трыццаці пяці, з хітрым выразам твару, на якім, як прыколатая, сядзела светлая бародка. Там жа быў і малады высокі мужчына ў акулрах.

— Надсон Аляксандр — актыўны дзеяч арганізацыі. — прадставіў мне яго Сіповіч.

— Чаму не прыйшлі да нас раней? — з хітрай ліслівай усмешкай спытаў у мяне Сіповіч, які здаўся мне тады на рэдкіх абыходлівых чалавекам.

— Прабачце, усё часу не было, — адказаў я. — Ды і саромеўся. Бо я ж — сціплы працаўнік.

— У нас усе сціплыя працаўнікі. — заўважыў Надсон.

Потым Сіповіч падрабязна распытаў аб маёй рабоце, аб жыцці ў Францыі, Іспаніі, пацікавіўся, ці займаюся я палітычнай дзейнасцю. Я адказаў, што я ёю ніколі не займаўся і не збіраюся займацца.

— Пажывём — убачым, — сказалі мне субяседнікі.

(Працяг на 4-й стар.)

Магілёў. Выкладчык медыцынскага вучылішча В. Язвінскі займаецца са студэнткай 4-га курса Надзеяй Пашко.

Фота Н. Жалудовіча.

ПРЫВІТАННЕ РАДЗІМЕ

Пішчыце

ЗЕМЛЯКІ...

Добры дзень, дарогія сябры з савецкага Камітэта! Я ад вас атрымаў зараз пісьмо і дзесяць кніж, а таксама атрымліваю «Голас Радзімы» і «Голас Родины». Я добра чытаю на

беларускай мове і па-руску таксама.

За ўсё гэта вялікае дзякуй вам. Для мяне вашы кнігі і газеты вельмі і вельмі дарогія, таму што з іх я даведваюся, як далёка наш народ пайшоў наперад, як першы рускі чалавек пракаляў дарогу ў космас.

Я жадаю вам, а таксама ўсім нашаму народу вялікага шчасця і здароўя і вялікіх поспехаў.

Да пабачэння.

Прывітанне Радзіме.

Антон.

Аўстрыя.

Восем год у нацыяналістычным балачце

(Пачатак на 3-й стар.)

На наступны дзень мне зноў прапанавалі прыйсці на богаслужэнне і даволі выразна далі зразумець, што я не павінен адмаўляцца — шляху назад мне няма. І мне паказалі запоўненую мною членскую картачку.

Такім чынам я, будучы ў той час на дакументах Янка Палецкім, стаў членам арганізацыі, аб дзейнасці якой амаль нічога не ведаў.

На наступны дзень я зноў быў у манастыры Сіповіча. У капліцы ішло богаслужэнне. Там я убачыў даволі многа новых людзей. Пасля службы Сіповіч запрасіў усіх на абед, потым павінен быў адбыцца сход. Мне сказалі застацца і прысутнічаць на ім.

Пазнаёміўся з Жук-Грышкевічам, Лашуком, Курылай, Мазурай і іншымі «дзеячамі». Хутка прыехалі з горада яшчэ некаторыя члены арганізацыі. Гэта былі ўпартыя праваслаўныя, якія не хацелі прысутнічаць на каталіцкім богаслужэнні.

Сход пачаўся. На парадку дня былі выбары старшыні па Лонданскаму аддзяленню, розныя арганізацыйныя пытанні.

Выбары старшыні былі падобныя на нейкую камедыю, дзе галоўнай дзеючай асобай аказаўся я. Пачалася гэта камедыя з таго, што сам «прафесар» Вікенцій Жук-Грышкевіч вылучыў маю кандыдатуру на пасаду старшыні. Яго падтрымалі астатнія члены. У той момант мне здалася, што мяне аргэллі на галаве абухом, і я згубіў раўнавагу. Калі трохі апамятаўся, пачаў маўляць:

— Што вы, я ж новы чалавек. Не ведаю ні задач, ні мэт вашай арганізацыі, ні вашых метадаў работы. Акрамя таго, я палая і не магу быць кіраўніком аддзела беларускай арганізацыі.

— Нічога страшнага. Хутчэй даведацеся на кіруючай пасадзе, — адказалі мне. — Усе вашы довады малаважныя.

Прагаласавалі. Прайшоў адзінагалосна. Мне сказалі тады: — За ўнутраныя справы можаце не непакоіцца, мы тут разбярэмся і справімся самі, а са сваёй адукацыяй і веданнем моў будзеце займацца знешнімі пытаннямі: прадстаўляць нашу арганізацыю на ўсіх міжнацыянальных з'ездах, выступаць у газетах, на сходах, займацца рознымі арганізацыйнымі пытаннямі і г. д. Прасцей і карцей кажучы — возьмецеся за перавыхаванне мас.

Мяне ж перавыхованне яны ўзяліся самі, і трэба сказаць, даволі заўзята і ў тэмпе.

Так я стаў не толькі членам арганізацыі з гучнай назвай «Згуртаванне беларусаў Вялікай Брытаніі» (ЗББВ), але і старшынёй яе лонданскага аддзела. Выхадзі са становішча, якое ўтварылася, я не бачыў. Гэта ж амаль кожны дзень уношлі мне і мае шэфы. І я стаў працаваць. Штодзённа адседжваў на адным-двух сходах, пісаў выступленні, рабіў даклады, друкаваўся ў нацыяналістычных газетах. І заўсёды і ўсюды, як вучылі мяне мае шэфы, выдаваў сябе і сваю арганізацыю за сяброў і сапраўдных абаронцаў беларускай эміграцыі і нават усяго беларускага народа.

Паступова я ўсё больш і больш даведаўся аб гісторыі стварэння «Згуртавання беларусаў Вялікай Брытаніі».

Складлася гэта зборніца з беларускіх буржуазных нацыяналістаў — даўніх ворагаў беларускага народа, якія выконвалі лю сваіх імперыялістычных спадароў.

Афіцыйна «Згуртаванне» было створана ў 1947 годзе, для першага з'езда ў Лондане, але фактычна пачатак яго

дзейнасці адносіцца да 1945 года, калі ў арміі Андэрса (у Італіі, а затым у Англіі) прымаліся меры па аб'яднанню беларускіх нацыяналістаў, якія там знаходзіліся. Прытым ставілася задача пашырыць свой уплыў на беларусаў з ліку перамешчаных асоб, якія ў 1947—48 гг. сталі прыбываць у Англію з Заходняй Германіі.

Арганізатарам «Згуртавання» з'явіўся вядомы беларускі нацыяналіст Вікенцій Жук-Грышкевіч. Потым на дапамогу яму Ватыкан прыслаў ксяндза беларускага паходжання Чэслава Сіповіча, які стаў на чале так званай «Беларускай каталіцкай місіі Вялікабрытаніі». Як указана вышэй, ядром ЗББВ з'явіліся кадры з арміі Андэрса. Англііскія і амерыканскія ўлады ў 1944—45 гг. дазволілі Андэрсу прыняць у яго армію беларусаў, былых ваенных і злачынцаў, якія перадаваліся яму ў гітлераўскіх мундзірах. Гэтыя асобы забяспечваліся дакументамі з фальшывымі прозвішчамі, пад якімі некаторыя з іх вядомы і зараз.

У кіраўніцтве «Згуртавання» стаяла пэўная група нацыяналістаў, якая толькі часова мянялася ролямі. Так, з 1946 года па 1948 год у ЗББВ старшынстваваў Жук-Грышкевіч. Затым «прафесар» Нікола Нікон, Франц Бартуль, Паўла Асіповіч, Павел Навара; у 1955—56 гг. — зноў Паўла Асіповіч, а з чэрвеня 1956 года — Мікалай Арцюх. Пастаянным членам цэнтральнага праўлення «Згуртавання» быў Чэслаў Сіповіч.

Аддзелы ЗББВ былі створаны ў Лондане, Манчэстэры, Бірмінгэме, Брэтфордзе. Стварыць аддзелы ў Кавентры і Ноцінгэме згуртаваннем не ўдалося — беларусы не далучыліся. Мясцовыя аддзелы асаблівай актыўнасці не праяўлялі. Але яны прымалі ўдзел у антысавецкіх дэманстрацыях і ўсякага роду святах: нацыяналістычных і рэлігійных.

Трэба сказаць, што колькасць членаў ЗББВ у яго аддзелах праз некаторы час пачала паступова змяншацца ў сувязі з тым, што многія беларусы выязджалі ў другія краіны, а некаторыя проста пераставалі наведваць сходы, плаціць членскія ўзносы і выбывалі механічна. Але ў той час «Згуртаванне беларусаў Вялікай Брытаніі» было найбольш актыўна дзеючай беларускай нацыяналістычнай арганізацыяй у Англіі. Былі і іншыя арганізацыі нацыяналістаў: «Хрысціянскае аб'яднанне беларускіх рабочых», «Саюз беларускіх камбатантаў», «Беларускае акадэмічнае аб'яднанне», «Беларускае праваслаўнае брацтва» і інш.

ЗББВ — асноўная нацыяналістычная арганізацыя — пакідала за сабой ролю арганізатара і натхніцеля ўсёй нацыяналістычнай дзейнасці на тэрыторыі Англіі. Верхаводы і актыўныя ЗББВ часта займалі кіруючыя пасады і ў іншых беларускіх нацыяналістычных арганізацыях, а члены «Згуртавання» былі адначасова членамі некалькіх іншых арганізацый. Усё гэта рабілася з мэтай стварыць ўражанне шматлікасці беларускіх нацыяналістычных арганізацый, прыцягнуць да сябе ўвагу англійскіх улад, атрымаць маральную і матэрыяльную дапамогу ў сваёй антысавецкай дзейнасці.

Практычная работа «Згуртавання» праводзілася ў асноўным у трох дамах, купленых на сродкі членаў: у Лондане, Манчэстэры і Брэтфордзе. Усе важныя дакументы галоўнай управы (перапіска з Ватыканам, амерыканскай і англійскай разведкамі і інш.) захоўваліся ў апартаменты Чэслава Сіповіча.

ЗББВ мела непасрэды кан-

такт з англійскай разведкай. Пастаянным прадстаўніком разведкі па беларускіх пытаннях з'яўляўся маёр Керк, які часта бываў у Сіповіча. Да Керка гэту ролю выконваў нейкі Браун. Па даручэнню Керка і Брауна «Згуртаванне» вяло назіранне за асобнымі эмігрантамі.

ЗББВ супрацоўнічала і з амерыканскай разведкай, забяспечвала яе беларускімі нацыяналістамі, якіх накіроўвала ў амерыканскі камітэт «Вызваленне народаў Расіі», «Інстытут па вывучэнню СССР», радыё «Вызваленне», («Свабода»), у школу разведчыкаў і тэрарыстаў. Галоўную ролю па падбору кадраў для амерыканскай разведкі адыгрывалі Ч. Сіповіч, П. Сыч, А. Лашук. Садзейнічаў гэтай справе аказвалі ўсе члены галоўнай управы, многія студэнты Лювэнскага каталіцкага ўніверсітэта (ў прыватнасці Б. Рагуля) і інш.

На працягу ўсёй сваёй дзейнасці «Згуртаванне» вяло мэтанакіраваную антысавецкую прапаганду: праз выдаваемыя газеты «На шляху», «Беларусь на чужыне», «Вацькаўшчына», выпускала асобныя друкаваныя выданні і інфармацыйныя бюлетэны. «Згуртаванцы» ўсямі шляхамі ўводзілі ў зман эміграцыю, паклёпнічалі на Савецкую краіну, самым бессаромным чынам скажалі савецкую рэчаіснасць, рыхтавалі якіхсьці «вызваленчы» паход супраць Савецкай Беларусі, якая, паводле іх сцверджанняў, «стагнала пад бальшавіцкім гнётам». Кожны артыкул у газеце, кожны радок уяўлялі суцэльную бязглуздыцу. Пры дапамозе фальшывых лістоў нацыяналісты ажыццяўлялі свае планы. Калі «Згуртаванню» патрэбны былі грошы на пакупку новага дома, дзе можна было б шырока разгарнуць «дзейнасць», на гулянкі і папойкі, іх газеты крычалі аб тым, што грошы патрэбны ў карысць Беларусі, якая «пакутуе». Эміграцыю абкладалі падаткамі, збіраліся ахвяраванні, наладжваліся платныя вечарынікі.

Дакладна не памятаю, але здаецца, у пачатку 1949 года на сабраныя грошы нацыяналісты купілі дом па вуліцы Пен Роуд, 52, ля ўваходу ў які адразу ж закрасавалася шыльда: «Згуртаванне беларусаў Вялікай Брытаніі». У гэты вялікі трохпавярховы асабняк перамясціліся галоўны камітэт «Згуртавання», рэдакцыя газет «На шляху», у некаторых пакоях пасяліліся самі «згуртаванцы». Але галоўным месцам зборніца дзялякоў, якія атручвалі сведомасць людзей ідэямі чалавеканенавісціва і хлуснёй, дзе плялося лімака павуціне, па-ранейшаму заставаўся дом-манастыр Чэслава Сіповіча. Я пачаў часта бываць у гэтым доме, дзе наладжваліся сходы «згуртаванцаў». На парадку дня амаль заўсёды стаялі адны і тыя ж стандартныя пытанні, гаварыліся адны і тыя ж стандартныя прамовы пра «незалежную Беларусь», якую неабходна вызваліць.

Што магу сказаць пра дом-манастыр Чэслава Сіповіча?

Ён быў ачагом рэакцыі і цемрашальства ў барацьбе супраць прыхільнікаў міру і дэмакратыі. Паводзіны Ч. Сіповіча ніяк не адпавядалі патрабаванням манашаскага жыцця, і манастыр яго быў далёка не «святым» месцам. Удзень тут ішло богаслужэнне, а ўвечары наладжваліся дзікія гулянкі, папойкі, танцы, прапіваліся ахвяраванні веруючых. Часта Сіповіч прадаваў нам па вельмі завышанай цане царкоўнае віно.

У той час я працаваў загадчыкам аддзела замежнай літаратуры ў адным з кніжных магазінаў Лондана. Гэта быў буй-

320 дзяцей рабочых і служачых горада займаецца ў Аршанскай музычнай школе. Тут ёсць класы баяна, акардэона, домры, балалайкі, фартэпіяна. Школа мае таксама філіялы на ільнокамбінаце і ў пасёлку Балбасова. На здымку: настаўніца Т. Гіберман праводзіць заняткі па класу скрыпкі з вучнем першага класа Колям Лядоўскіх.

Фота Г. Усламава.

Асенняя выстаўка мастакоў

У памяшканні Дзяржаўнага мастацкага музея БССР адкрылася асенняя выстаўка твораў беларускіх мастакоў. Яна з'яўляецца творчай справаздачай мастакоў за гэты год. Характэрным для выстаўкі з'яўляецца тое, што ў ёй побач з вядомымі майстрамі прымае ўдзел вялікі атрад моладзі. Многія творы вызначаюцца пошукам новага мастацкага і тэхнічнага рашэння тэмы.

Значная колькасць карцін, прадстаўленых на выстаўцы, прысвечана раскрыццю вобраза Ул. І. Леніна, рэвалюцыйным падзеям. Мастак Т. Касмачоў выставіў трыпцік «Незабытае», які расказвае аб правядзенні рэвалюцыі. Цікавую работу прадставіла скульптар В. Палова «Ленін за працай».

Сярод жанравых палотнаў, прысвечаных нашай сучаснасці, можна назваць работы Ф. Бараноўскага «Студэнты на суботніку», «На бульбяным полі» М. Савіцкага, «Не спіцца» А. Казлоўскага і іншыя.

Вялікую цікавасць маюць карціны М. Навіцкага — «Памяці герояў Брэста», В. Гоманова — «Апошні бой Заслонава», пейзажы І. Басова — «Гарадскі масіў», В. Казачонка — «На прыстані», А. Толкача — «Горад жыве» і іншыя.

На выстаўцы шырока прадстаўлена скульптура і графіка. Усяго дэманструецца больш за 200 твораў беларускіх мастакоў і скульптараў.

Р. БАДЗІН.

Выступаюць удзельніцы самодзейнасці Пастаўскага раёна. Фота М. Чарняўскага.

РАДЫЁ

ДЛЯ ЗАХОДНЯЯ ЕУРОПЫ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па сярэднеэўрапейскаму часу на свядзільні хвалі 227 метраў (ці 1322 кілагерцаў) з 6 да 7 гадзін, з 16.00 да 17.00 і з 21.00 да 21.30;

на кароткай хвалі 30,83 метра (ці 9730 кілагерцаў) з 6 да 7 гадзін.

Па нядзелях — на хвалі 30,83 метра і 227 метраў з 8 да 9 гадзін і з 10 да 13 гадзін.

НА БЕЛАРУСКАЯ МОВЕ

Па серадах — ад 22 гадзін 30 мінут па сярэднеэўрапейскаму часу на хвалі 50,51 метра (ці 5940 кілагерцаў) і на хвалі 31,48 метра (ці 9665 кілагерцаў); па нядзелях — ад 8 гадзін ранняму часу на сярэднеэўрапейскаму часу на хвалі 30,83 і 227 метраў.

ДЛЯ ЗША І КАНАДЫ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па нью-йоркскому часу з 19.30 да 20.30 на хвалі: 31,04 метра (ці 9665 кілагерцаў); 31,23 метра (ці 9605 кілагерцаў); 41,15 метра (ці 7290 кілагерцаў).

НА БЕЛАРУСКАЯ МОВЕ

Па суботах — ад 20 гадзін да 20 гадзін 30 мінут па нью-йоркскому часу на кароткай хвалі: 31,04 метра (ці 9665 кілагерцаў); 31,23 метра (ці 9605 кілагерцаў); 41,15 метра (ці 7290 кілагерцаў).

НАШ АДРАС

Мінск, Ленінскі праспект, 77. Дом друку Рэдакцыя газеты «Голас Радзімы».

(Працяг будзе).

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ